

К.Д. УШІНСЬКИЙ ПРО МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається проблема морального виховання дітей дошкільного віку з теоретичного і практичного поглядів.

Ключові слова: особистість, моральне виховання, спілкування, родинне виховання.

У складному процесі формування особово розвиненої особистості головне місце належить моральному вихованню. Як відомо, людина не народжується особистістю, а стає нею в ході життя під впливом умов соціального оточення. А саме домашнє дитинство є початковим періодом становлення індивідуальності, коли формуються основи характеру, ставлення до навколишнього світу, людей, до себе, засвоюються моральні норми поведінки, важливі для особистісного розвитку якості почуттів. Організація життєдіяльності дитини потребує безпосереднього впливу на неї і власної з нею. Це має стати своєрідним фундаментом, на якому будуються і діяльність, і спілкування, і поведінка дитини.

Моральне виховання передбачає різноманітні впливи на думку, почуття, самовдосконалення дитини. В передшкільному і дошкільному віці діти живуть інтенсивним емоційним життям. Багатство цього життя цілком залежить від того, в якій мірі дорослі (батьки та педагоги) зможуть про це: адже моральність формується на основі співпереживання.

Моральне виховання – цілеспрямована взаємодія дорослого і дитини з метою формування моральних почуттів і якостей, засвоєння моральних норм і правил, розвитку моральних мотивів і навичок поведінки.

3

© Косель А.П., 2010

міст морального виховання підпорядкованій вісній цінностям і конкретним потребам сущієства, які з плином часу змінюються. Засвоєння воно на приписах різноманітності особистостей педагога і дитини, гуманістичності змісту і засобів виховання, довіри і поваги в процесі виховання, створення позитивної емоційної атмосфери, творчої взаємодії педагога і дитини.

Моральне виховання передбачає різноманітні впливи на думку, почуття, соціальну практику індивіда. Його самовдосконалення. Цей процес послугує в собі такі особливості:

- цілеспрямованість (полягає в чіткій окресленості змісту педагогічних впливів);
- багатфакторність (передбачає врахування всіх чинників, які відіграють суттєву роль у процесі виховання);
- відданість у часі результатів роботи (виховання є тривалим процесом, результати якого не можуть бути досягнуті відразу);
- неперервність (полягає в систематичності взаємодії вихователя і вихованця);
- визначальна роль педагога (педагог має бути моральним взірцем для дитини);
- цілісність (передбачає внутрішню єдність усіх виховних засобів і впливів щодо формування моральної культури людини).

Моральне виховання з перших років життя дитини спрямоване на формування її моральної поведінки, ціннісних орієнтирів, інтересів і потреб. Адже на цьому етапі закладаються основи морального розвитку особистості, розвивається уважність, почуття, звички, які спрямовують подальше її вдосконалення.

У процесі теорії і практики виховання важливе значення відіграють дослідження творчої спадщини видатних діячів світової та національної педагогічної науки: Дж. Локка, Р. Штайнера, Г. Сковорода, А. Макаренка, В. Грінченка, І. Огієнка та ін. Важливе значення для формування наукових засад морального виховання мали проведені в другій половині ХХ ст. обґрунтування єврейської системи морального виховання дітей дошкільного віку в дитячому садку і сім'ї (А. Виноградова, В. Неченева, С. Колозова, Р. Буре, Р. Іванцова та ін.).

В Україні плідно працювала над проблемами морального виховання дітей дошкільного віку Л. Артемова, яка керувала створенням програм виховання і навчання дітей у дошкільних закладах.

Задачі виховання українських психологів багато зробили щодо пізнання особливостей особистісного реагування дошкільників (О. Коломко), формування волевольних якостей (В. Котирло), виховання гуманних почуттів і взаємин у дітей (С. Куцаківська, С. Ладенів, Ю. Прихизько).

Аналізуючи праці видатних педагогів Я.А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, С.Ф. Рєвєвої, Й.-Г. Песталоцці, В. Сухомлинського, П. Кляшківського, А. Макаренка та ін.

Висвітлюючи значущість вад моральному вихованню К. Ушинський. У його теорії поділяно досягнення психологів, філософів, фізіологів. Особливу роль у моральному вихованні він відводив цій народності, народному інтелекту людини, адже народ створює такі виховні засади, на які не можна впливати педагогічною теорією і які не можуть бути замінюваними в іншому народі. Якщо батьки значаї частина дитини, то потрібно виховувати її не для міста, а для "праці життя", виховував К. Ушинський.

Метою нашої статті є висвітлення значення морального виховання дітей дошкільного віку.

Моральне виховання К.Д. Ушинський розглядав як складову частину гармонійного розвитку людини, як важливу частку патріотичного виховання та підготовки людини до життя. За словами К.Д. Ушинського, питання морального виховання дітей і молоді мали особливо велике значення, навіть більше за фізичне і розумове, оскільки в цьому було найбільше помітних і здійснюваних воно не в інтересах народу.

Моральне виховання людей треба починати з малых років і здійснювати постійно і систематично. Чимало статей присвятив Костянтин Дмитрович Ушинський вихованню позитивних рис характеру. Лише виховання змінює духовну сутність характеру «направивши людину, спосіб її дії, звички, набуті нею, її розумовий і моральний розвиток» [1, с.101].

Однією з перших моральних потреб дитини дошкільного віку є потреба в спілкуванні. Процес спілкування пораджує перші спільні і активні, в якому формуються навички правильних взаємин, активне, доброзичливе ставлення до інших. Залюбовлюється вона у процесі взаємодії з дорослим, які добрих педагогічних дощипків зніти і засоби спілкування. У цьому дитина засвоює моральні досвід К.Д. Ушинський писав: «Виховання повинно будуватися на особистості вихователя, тому що виховна сила випливає тільки з джерела людської особистості» [2, с.123], це як ніхто не означає, що вихователь або дорослий формує її за власним задумом чи зразком.

Дитина розвивається лише тоді, коли сама активно діє. З цього питання К.Д. Ушинський зазначав, що природа є однією з найпоутихіших закони і виховання дитини: «Відоміша дитина, якщо вона зростає, не зрівнявши польової квітки, не прилітвши на привілля дикої трави» [3, с.89].

Великого значення надавав К.Д. Ушинський вихованню моральних почуттів дитини. Почуття набагато захоплюють дитину, ніж дорослу людину. Дити не варто приховувати своїх почуттів і їм, на думку педагога, є прекрасним станом дитинства. Радість від пізнання нового, подив, сумнів, виростає з дитячої допитливості і забравляють роботу думки. Але як тільки дошкільник оволодіває вразливістю роботи їх чутливими до переживань. Часто успіх морального виховання визначається тим, чи вміє вихователь довести до дітей, що саме правдиво або неправдиво для оточуючих було в конкретному випадку.

На думку Ушинського, вихователь має розвивати в дитині гуманність, почуття національної і власної гідності у поєднанні зі скромністю, чесністю і правдивістю, патріотизмом, працьовитістю, дисциплінованістю. Важне місце відводив вихованню усвідомленню дитини обов'язковості норм і правил поведінки яка сприяє розвитку їх волі. Дити навчаються стримувати свої бажання, діяти, враховуючи встановлені норми дозволеного і нездоленого. Ушинський зазначав «поєднанням між плановою сферою і волею діяльність людини є сильні форми волі в дитині моральних принципів, моральних почуттів та переконань як регулятора поведінки [5, с.24]. Проте розвиток волі дитини визначається не тільки її віковими можливостями, як реальними обставинами життя, а вихід у неї виробляється мотива та практичний досвід переборення труднощів.

Протягом дошкільного дитинства розвиваються такі внутрішні моральні якості:

- Почуття власної гідності. Дитина відчуває гордість за добре виконану роботу, гідний вчинок, свою поведінку загально.
- Почуття сорому. Виявляється у ніяковості, яку дитина відчуває від невеликого вчинку, власної провини.
- Почуття обов'язку. Виявляється воно у формі емоційних станів, розвиваючись у діяльній від відповідності, але з 4-5 років дитина відчуває при ставленні дорослих її поведінки, до радості про добрий вчинок, допомогу товаришеві, виконане доручення (у 5-6 років).

Значне місце у педагогічній спадщині російського педагога належить моральному вихованню в сім'ї. Роль матері у родині, вважав К.Д. Ушинський, це роль вихователя. Щоб допомогти матері у цей відповідальний час, педагог наповняв виховачку «Дитячий світ» та «Рідне слово» які можуть використовуватися не лише в домашній діяльності а й у сім'ї К.Д. Ушинський вважав, що турбота батьків має бути спрямована не тільки на те, щоб дати дитині знання, а й оформити в неї високі моральні якості, як: любов до Батьківщини, свого народу, працьовитість, ширість, скромність.

Володимир Гіттинський ідею морального виховання в дитячих садках, з роботи яких ознайомилися за народом. Він вважав що вихователь відіграє важливу роль в житті дитини, в формуванні її патріотичних почуттів та переживань. Особистість вихователя Ушинський порівнював з животворним джерелом, необхідним для гармонійного розвитку дитини.

Отже, проведений аналіз педагогічної спадщини К.Д. Ушинського дає підстави для висновку, що вчений виділяє дошкільний період морального виховання дошкільників:

1. Шкільний процес залучення дитини до моральних цінностей закладає конкретного сущієства починається у ранньому дитинстві.
2. Успішність виховного процесу залежить від єдності моральної свідомості і поведінки. Важливою є роль дорослого як «соціального провідника», зразка для наслідування, організатора соціального досвіду дитини.
3. Моральний розвиток дитини здійснюється впродовж усього життя, за умов організованого виховання та навчання. Формування її моральних якостей спрямоване на засвоєння загальнолюдського досвіду, суспільних норм поведінки та вироблення моральних якостей, які в суспільстві вважаються ціннісними.

Важливо відзначити, що сучасними і актуальними лишаються погляди К.Д. Ушинського на моральне виховання дітей з ранніх років.

Використані джерела

1. Ушинський К.Д. Теорія Т.1. – К.: Рад. школа, 1954.
2. Ушинський К.Д. Вибрані твори. Т.2. – М.: Рад. Школа, 1974.
3. Ушинський К.Д. Про сімейне виховання. – К.: Радянська школа, 1974.
4. Поківанська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навч. Посіб. Для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Академвидав, 2004.
5. Ушинський К.Д. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии. Собр. соч.: В 3 т. – М., 1983. – Т.3.
6. Навчання і виховання дітей дошкільного віку / За ред. Л.В. Артемової. – К.: Радянська школа, 1974.

Koshef A.

K.D. USHINSKY ABOUT MORAL EDUCATION OF CHILDREN OF PRESCHOOL AGE

The article the problem of moral education of children of preschool age is examined from the theoretical and practical point of view.

Key words: personality, moral education, intercourse, domestic education.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2010